

Historieglimt 61

Christian Gartners hage på Ringve

Offisielt heter den Renaissancehagen. Som renessansehagene på 1600-tallet har den et strengt geometrisk mønster. Det er firkantet, kvadratisk, med flere sirkler innenfor. Den ligger like nedenfor det nye tilbygget på Ringve museum. Den ble etablert i 1994. Samme år satte Trondheim gartnerforening opp en minneplate over Christian Gartners bok *Horticultura* som første gang kom i 1694. Denne boka har vært ledende i utvalg av planter for hagen. Hagen har 123 planter. Plantene kan deles i fire grupper nemlig blomster eller pryddplanter, grønnsaker, krydderplanter og medisinske urter. Selv om denne gruppeinndelingen er grei så hører de fleste av plantene til to eller flere av gruppene. Særlig merker en seg at blomstene gjerne også har vært brukt i medisinen. Ikke bare den såkalte folkemedisinen brukte planter. Også de faglærte legene benyttet dem. Apotekene solgte mange plantemedisiner og det gjør de fremdeles. Blant dem er midler som er laget av rosenrot, tranebær og mye annet.

Christian Gartner var født i Flensburg i Schleswig-Holstein i 1642 og utdannet seg til gartner i flere land. Gartner er altså hans yrkesnavn. I femtenårs alder var han lærling i Amalienborg slottshage i København. Deretter arbeidet han i fire år i fyrstelige hager i ulike tyske stater, før han dro til Paris der han arbeidet i tre kongelige hager. En tid arbeidet han også i en hage for medisinske planter i Leiden. I Paris møtte han den trondhjemske rikmannssønnen Peder Tønder og ble i 1670 med ham til Trondhjem. Tønderfamilien hjalp ham i gang. Han fikk stor betydning for trøndersk hagebruk. I 1675 fikk han kongelig privilegium til frøhandel. I 1677 giftet han seg med Anne T. Storch. Da hun døde i 1685, giftet han seg med en annen rikmannsdatter i byen, Anne Marie Krenchel. Han hadde sitt eget gartneri med grønnsaker, krydder, medisinske og pryddplanter. Han døde i 1716.

Alle hagens 123 planter burde vært nevnt, men bare en oppregning ville sprengte plassen her. Et utvalg av plantene skal nevnes fra de tre gruppene.

Blomsterplanter. Den som besøker hagen vil finne mange flotte planter som står i full blomst til litt ulike tider av sommerhalvåret. Vi finner velkjente blomster som akeleie, fjellflokk, gyldenlakk, pinselilje og storklokke og mer sjeldne som amarant, gullkrage, gullupin, gulsøte og solblom. Gulsøte for eksempel ble også brukt til å stimulere appetitten og fordøyelsen, legestokkrose mot bitt, sår og utslett, mariatistel mot leversykdom og nyserot mot gikt.

Grønnsaker. Kanskje burde denne gruppen heller bli kalt matplanter eller spiselige urter. Asparges, ert, grønnkål, gulrot, jordskokk, rabarbra, salat, selleri og sjalottløk er velkjent. Andre er mer ukjente så som agurkurt, engsyre, mangold, salatsennep, svartrot og vinterkarse,

Krydderurter. Krydder har alltid spilt en viktig rolle i matlagingen og som tilsetning til øl og brennevin. Slik også idag. Mjødurt er velkjent. Alanrot, ekte malurt og fjellkvann gir en særlig smak på brennevin. En rolle i matlaging spiller eksempelvis bjørnerot, estragon, hvit sennep, krusmynte og spansk kjørvel. Mange krydderplanter har også en medisinsk virkning så som abrodd som sårsalve, hvitløk mot høyt blodtrykk og pepperrot som demper hoste, Medisinske urter dominerer på sett og vis hagen. I tillegg til planter som særlig har blitt brukt i medisinen, er mange i de andre gruppene blitt brukt slik. Flere av medisinske planter stammer fra klostrene som var pionerer i bruk av planter til ulike medisinske bruk. Apotekerkattost og løvehale er klosterplanter med flere medisinske virkninger. Giftblom (galnebær) er abortfremkallende, ormetelg mot innvollsorm, poleimynte motvirker hodepine og er urindrivende, kalmusrot mot magesmerter, revebjelle mot hjertevondt, valurt og groblad mot sår. Dette er bare et utvalg av alt det interessante om plantene. Den som besøker hagen vil på de instruktive navneplattene lære mye mer og få et levende inntrykk av denne spennende hagen..

Den som skriver dette hadde gleden av å være medlem av det første styret for Universitetet i Trondheim, UNIT, fra 1967, blant annet sammen med professor Olav Gjærevoll som var professor i botanikk. På denne tiden ble en botanisk hage på Ringve planlagt i styret med Gjærevoll som drivkraft. Han hadde store visjoner for denne hagen. Gjærevoll var en sentral politiker både for byen og landet, men det var som botaniker han virkelig blomstret opp og ble en opplevelse å være sammen med. Ved siden av å bli en del av undervisningen i botanikk for studenter skulle hagen bli et fristed for byen befolkning som skulle kunne glede seg over trær og blomster og bli inspirert til å få større forståelse for botaniske verdier. Hagen kom i 1973. Langt på vei er visjonene blitt virkelighet og har gledet folk i byen i mange år. En stor takk går til dem som idag har ansvaret for botanisk hage og særlig til dem som steller med Christian Gartners hage!